

С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын тэриллибитэ 145 сылыгар

САЙДАР САРГЫЛААХ ДАРХАН КЫҤАТА

Бу дыыл мууе устар 4 күнүгэр С. А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын тэриллибитэ 145 сылын туолар. Улуу, өрөспүүбүлүкэ биһир баай историялаах, кырдыаҥас кыһатын коллективин кулун тутар 25 күнүгэр өрөгүйдөөх үбүлүөйгө күндү быһылыгыгар уруйдуу көрсүөү.

Үбүлүөйдөх 2017 сылга үлэтин туһунан, кэнниги биһе сылы аһааран көрдөххө, бүтүн дойду үрдүнөн үөрэх эйгэтигэр буола турар хамсааһыны кытта тэҥнэ хардыылаан, үлэ-хамнаска үгүс уларытты, сайдыы барды. Улуу биһир саамай улахан үөрэҕин кыһатын 2012-2013 үөрэх дылыгар РФ уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ, СӨ үөрэҕиритин Үтүктөөх үлэһитэ Тамара Васильевна Павлова, 2013-2014 үөрэх дылыттан оскуолабыт бастыг выпускнига, эдэр дириэктэр Надежда Васильевна Уорова салайар.

Оскуола үөрэтэр-иитэр үлэ "Дархан кыһата" информационнай, үөрэтэр-иитэр эйгэ - таа сириг оскуолатыгар үөрэх хааныстыытын үрдэтэрини сүрүнүгү күөс" дьен сайдар тускулунан салайтарар (2014-2019 сс.). Учууталлар өй-билли, саабыт өттүнөн бары кыахтарын, баай уопуттарын көдүүстээхтик таба туһанан, оскуола үөрэтэр-иитэр үлэтин сааһардан сайыннарын үлэтигэр тэһимнээхтик олохтоо киирэр. Тускул манньык сүрүн хайыскалары туһунан үөрэтэр-информационнай эйгэни тэрийи, педагогтар иитэрин таһымн үрдэти, сүрүн оскуолаҥа федеральнай государственнай үөрэх стандартын олохтоо киирэр, дьогурдаах оҥору кытта үлэни сайыннарын, доруобуйаны харыстааһын.

Быйылгы үөрэх дылыгар икки сменаны туоратар сыаллаах Федеральнай программа ирдэбиллэргэ эппиэттээн, халытаалынай өрөмүөн үлэти барды. Ол түмүгэр оскуолабыт ис бараана суус тубуста, күүсөйдү. Эбиги трансформер-кабинеттар таһаарыланнар, 7-с, 8-с кылаастар бастагы сменала көһүлөрө ситиһиллэнэ. Эгэс айы көңүл талан ылан дьарыктанар зоналар: шабар, үткүүлүү, эриилер, ода - баар буолулар. Оһон үөрэҕиргэ-үлэтиргэ аныгы көм ирдэбиллэргэ эппиэттир, үлэни-хамнаһы ситимнээхтик тэрийэргэ табыстаах бары усулуобуйа тэрилиннэ.

Үбүлүөйдөх сылга оскуолабыттар 45 юмпионик-кылааска барыта 1007 оҥо үөрөхтөр, 111 педагог үлэтир, ол иһитэн 88 предметтэргэ үөрэтэр учуутал. Киилэр өрөспүүбүлүкэ РФ уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ, биһир РСФСР норуотун үөрэҕиритин туйгуна, биһир СӨ Үтүктөөх учуутала, 24 СӨ үөрэҕиритин туйгуна, биһе «Учууталлар учууталара» бэйи хаһайына, икки СӨ Үөрэҕиритин Бочуоттаах бэтэрээнэ, биһе «Саха сириг эргэ» бэлэстөөх эдэр учуутал үлэтилэр. Кииини көмгэ учууталлар илэтирин таһыма билиэрлик үрдэтэ. Ол курдук, үбүлүөйдөх сылга 43 үрдүкү, 36 бастагы категориялаах учууталлар үлэтилэр. Манньык сайдыы учууталлар илэтирин таһымн үрдэтигэ быһаанаах үлэ түмүгэр ситиһиллэнэ.

2016. оскуолабыт «Создание условий для распространения модели ГОУ в образовании» дьен төмөҥө ҮөСҮИҮҮ тирэх тэригэтин быһылынан үлэтир. Оһон улуу, өрөспүүбүлүкэ таһымнаах араас дьаһал тиһигин быһаарыа тэригэр. Ол курдук, оскуола бастагыр улуу учууталларга аналлаах «Формирование компетенций обучающихся в условиях сельской школы» төмөҥө фундаментальнай кууруска (2014г.). «Реализация ФГОС нового поколения: опыт, проблемы, перспективы» төмөҥө өрөспүүбүлүкэтигэр научнай-практической конференция (2015 с.) оскуола учууталларга көхтөөхтүк кыттыбыттар.

Ону таһынан үөрэх сааһа нымаларын кыһаалаһытла, федеральнай государственнай үөрэх стандартын олохтоо илэтиригэ аналлаах сонун тэригиритэр - методический турнирлар, «Методический

идея фестиваллар, сааһа технологияларга семинарлар, аһаҥас уроктар, маастар-кылаастар ода. иитэригэ, көбү үрдэтигэр. Сааһа киилэрэр үлэ көдүүтүн үрдэтэр туһунан үс хайыскага маастар-кыһаа тэригиритэр: гуманитарнай наукалар, реалнай наукалар уонна оҥору киин быһылыгынан сайыннарын. Информационнай-библиотечнай киин учууталлар үлэтирин уопута түмүктөн, көмгэ эйгэ таһаарытар улахан көмөлөөх. Аһаҥас уроктар, НПК, куонкурус матырыйалларга - барыта тиһиллэн, киигэ буспан таһаан илэтир. Методический холбоһуктар коммуурунуукара оһоһулаһар.

Үбүлүөйдөх сылга дириэктэри үөрэтэр-методический үлэҥэ солбуйааччыларын Елена Андреевна Захарова, Григорий Григорьевич Байантаев, дириэктэри научнай-методический үлэҥэ Любовь Дмитриевна Пермякова, дириэктэри иитэр үлэҥэ солбуйааччына Ольга Афанасьевна Дьячкова, дириэктэри хаһайыстыбаһаннай часка солбуйааччынан Петр Николаевич Дьячковский, профком председателигэн Василий Васильевич Степанов үлэтилэр.

Оскуолабыт түмүс туттар учууталлар, араас куонкурустарга кыттан, бастыг уопуттарын көрдөрөтөр. Эһбөк регион, өрөспүүбүлүкэ таһымнаах профессиональнай куонкурусу кыһааһаахтара, призера баалар. Өрөспүүбүлүкэ таһымнаах ситиһиллэр: «Мастер педагогического труда» куонкурус призера Д.К. Седалищев; «Методист года» куонкурус призера И.В. Корюкина; «Профи учителя» дылабалай оһоннуу кыһааһаах С.И. Еремеева, призера М.Д. Габышева; бастыг урок куонкуруһун кыһааһаах Л.Д. Пермякова, призера С.П. Филиппова; «Методический турнир» куонкуруска «Анал аат» хаһаайынара Е.А. Захарова, И.В. Корюкина, Р.П. Макарова, А.Д. Захарова, А.П. Ильянова, В.В. Степанов, О.А. Дьячкова, О.Г. Попова, М.И. Дылаева, Е.В. Прохорьев; инновация, методика куонкуруһунан «Анал аат» хаһаайынара А.В. Александрова, Л.Р. Татаринова. Эдэр педагогтар регионнаагы куонкурустарга кыһааһаах О.К. Собакина, призера Д.Д. Мордовской, Н.Д. Ким, П.М. Адамов. Улуу таһымнаах ситиһиллэр:

«Учитель года» куонкурус: призера Л.Е. Максимов, «Анал аат» хаһаайынара О.А. Дьячкова, Л.С. Макарова; эдэр педагогтар куонкурустарын призера: О.Е. Дьячкова, М.Н. Филиппова, У.Н. Сидорова, Е.Н. Терютина, А.В. Александрова; «Сердце отдаю детям» куонкурус: кыһааһаах А.Д. Захарова, призера Л.П. Слепцова, «Анал аат» хаһаайынара Д.П. Соловьев, Л.С. Макарова.

Идэ таһымн үрдэтэр үлэ биһир көрүнүгүн научнай-чинчийэр үлэни дьарыктаныы буолар. Непалый кылаас учууталара Е.С. Лебелева, Л.П. Хомосорова, Л.П. Слепцова, К.А. Неустроева, «Педагог. Творец. Личность.» Бүтүн Россиятаагы НПК-га кыттан, I-кы степеннээх

дипломунан наһараалламмыттар. Нууча тылын учууталара О.Г. Попова, Р.П. Макарова, Н.Г. Захарова, Е.А. Захарова, О.А. Дьячкова, Т.В. Илларионова, И.В. Корюкина «Филология и образование: 80 лет развития русской словесности в РС (Якутия)» Бүтүн Россиятаагы НПК-га кыттыыны ыһыттар. Өрөспүүбүлүкэтигэр дьарыктаах сылын аһаһын эһбөк учуутал ситиһиллээхтик кыттар. 2016 с. барыта 45 учуутал кыттыыны ыһыттар.

Улахан педагогическая баай уопутаах аһа калыҥа учууталлар үлэ уһунаахтык барарыгар тоһуу буолулар. Илэтиригэр арааһа, оһуттан таһа сыл бу оскуола үлэтигэр кабинет норуот үөрэҕиритин туйгунара - Т.К. Матвеева, М.А. Борисова, А.П. Пермякова, РФ уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ В.М. Пермякова, СӨ үөрэҕиритин туйгунара А.А. Сивяев, М.Д. Габышева, С.А. Баснаева, В.В. Оконешникова илэҥэ тэригиритэ буолуу үлэҥэ холобура буолулар. Энүһиэст учууталларга - СӨ үлэтигэр учуутала В.Н. Кривошапкин, РФ уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ Л.П. Илларионова, айымнылаах үлэтигэрэн үрдүк ситиһиллэри көрдөрөн, эдэр учууталлары сааһаһаан-сааһаа көбүлүүтөр.

Оскуола коллектив таһаарылаахтык үлэтирин манньык ситиһиллэр туһулулар: 2013 с. «Формирование экономической грамотности» - оһон из направлений успешной социализации» эксперимент сааһа эһабыгар киирин; 2014 с. «Сельская школа и Образовательная марка-2014» XI-с өрөспүүбүлүкэтигэр дьарыктаах «Новый взгляд на моделирование образовательного пространства» номинацияга Грант; 2015 с. «Сельская школа и Образовательная марка-2015» XII-с өрөспүүбүлүкэтигэр дьарыктаах улуустаагы үөрэх сааһаарын салайарчыларын Грант, «Методическая копилка педагога» номинацияга Дитюк; «Проблемы и перспективы современного образования в России» Бүтүн Россиятаагы үөрэх форумун «Лучшая сельская школа - 2015» Бүтүн Россиятаагы куонкуруһунан лауреат Диплома; өрөспүүбүлүкэтигэр учууталлар I-кы методический турнирларга «Образовательная и методическая ценность Интернет-ресурсов» номинация; 2016 с. оскуола Чурапчы тэһилигин дьаһалатын уонна уһууһаарын кытта «Мы - за чистое село» холбоһуктаах бырайыактара «За вклад в развитие местного самоуправления» Бүтүн Россиятаагы куонкуруска «Максимум талантов» бэлэстээхтэ; 2016 с. оскуола «100 лучших предприятий и организаций России» Бүтүн Россиятаагы куонкуруска кыһааһааһаан таһаан. Дипломунан наһараалламмыттар.

Үөрэх хааныстыытын көрдөрүүгэ эһиэ үрдүүр. Биһе сыл иһигэр түөрт оҥо оскуоһа кыһаа көмүс мэтээлигэн тэригиритэр: Валерия Васильева, Наталья Буржашова, Ира Хоһотанова, Степанида Горюкова, Тимур Моһастырев. Оҥо бэйигин

сайыннар дьогурдаах, ситиһиллээх киин буола үлэни таһаарытар туһулаахтык бырайыактар үлэтилэр. Чинчийэр, айар үлэни дьарыктанар, оһоннигэ кыттар үөрэҕирити аһаһаа сыһаа эһиитэр. Үөрэҕиритиригэр Бүтүн Россиятаагы, Хоһутулуу-Илэтигэр, үрдүк үөрэх кыһаарын олимпиаданыгар ситиһиллээхтик кытталар. Хоһобур, 2014 с. түөрт выпускник үрдүк үөрэх кыһаарын олимпиаданыгар ситиһиллээхтик кыттан, биигин дойду киин куораттарыгар үөрэти сыһааһаар. Оһонорбут араас конференцияларга, куонкурустарга ситиһиллээхтик кытталар. 2016-2017 сс. научнай ааһылырга ситиһиллээхтэ оһолор: өрөспүүбүлүкэтигэр «Космос» хардыы» НПК кыһааһаах, С.А. Новгородов аһаһаа НПК призера Шура Иванова (сал. М.А. Борисова), призера Алһан Афанасьев (сал. Л.П. Илларионова), Алһан Христофорова (сал. С.А. Савина), С.С. Яковлев-Эригик Эригилэи төрөбүтэ 125 сыллаах үбүлүөйтэр аһаһаах Бүтүн Россиятаагы НПК кыһааһаах Дуһа Маһарова (сал. С.И. Еремеева), араас хайыскаах өрөспүүбүлүкэтигэр НПК-лар призера: Арина Сопникова (сал. Захарова Н.Г.), Сайаана Местникова (А.Н. Корюкина), Дуһа Барашова (сал. А.Н. Савина), Дуһа Захарова (сал. Мальникова Е.И.), Коля Захаров (сал. А.А. Спиридонова), Дуһустан Игильев (П.К. Матвеева, С.В. Филиппова), Алһан Христофорова, Саһаа Панкратова, Алһан Седалищев (сал. С.А. Савина), Арина Лукина (сал. Л.П. Хомосорова). Өрөспүүбүлүкэтигэр куонкурустарга кыттыы: «Икар» робототехника күрэхтэһитин кыһааһаахтара Стасик Прохорьев, Толя Лукин, Тимур Иванова, Богдан Давыдов, Валентин Иванов (сал. Е.В. Прохорьев), С.А. Новгородов аһаһаах интеллектуальнай оһоннуу призера Шура Иванова (сал. М.А. Борисова), «Будущий дипломат» куонкурус финалиһа Алһан Афанасьев (сал. Л.П. Илларионова).

10-с, 11-с кылааска хайыскаах үөрэх математический, гуманитарнай уонна педагогический кылаастарын араас үөрэҕин илэҥэ туһаайыла, тоскоаһыны ситиһиллээхтик туттарга көмөлөөр. Үөрэҕиритиригэр баһаайр үлэ оһо орто аһа, үрдүк үөрэх кыһаарын бүтэрэн, төрөбүт улуустара, өрөспүүбүлүкэтигэр сайдарын туһунан үлэни-хамнаһы сыһааһаахтарыгар үлэтир.

Оскуола биһир ураты хайыскаһаан дьулаһа уонна интеллектуальнай үөрэхтэһин буолар. Үөрэҕиритиригэр оһоннигэ делопроизводитель, социальнай үлэтигэр, илэтигэр көмөлөөһүгүгэ илэтирин баһаһаан бүтэрэр. Доруобуйтаһаан хаармаһаах оҥо үөрэҕи тоһору ыһаарыгар дистанционнай үөрэх тэригиритэр, саастылаахтарын кытта бодорулар, алһаһа эйгэтигэр тэригиритэ төрөһүт кыттылаах сонун бырайыактар үлэтилэр. Дьыба үөрэти киинин оһолоро оскуола 8-с кылаһын кытта

**М.А. БОРИСОВА,
М.Д. ГАБЫШЕВА,
Чураччы орто оскулатын
учууталлары.**

М.А. БОРИСОВА,
М.Д. ГАБЫШЕВА,
Чувствы орто оскулатын
учууга тире.

Обону шити

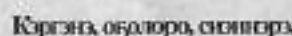
КЫРАЧААННАР - ХОМОБОЙ ХОНООН КҮРЭБЭР

Александра КУРЧАТОВА.

ООНЬУУНУ ОРОЙУТТАН ЫЛЫАБЫН,
КӨБҮ КӨБҮЛҮТТЭН ТУТУОБУН

Мария ГЕРАСИМОВА-Сэнзэрэ.

Судя по тому, что на протяжении всего периода существования

Кутурбандын тэргүүтэй.

- Ойулуун нэгилсэгийн боньотгаар алектосго, үлэ, тыйл бэлтгэсго. Хэсү мөхөдүлү кыттылгасго. СӨ боньотгаар бэлтгэсго.

Copyright © 2004, John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

Книжбинный редактор — А.А. ЗАХАРОВ.

Эпиграфическое отделение, суржак отдела — А.Н. ЗАХАРОВА.

Экономик. тын хайналымыгтыг ошол - А.М. СЛЕПНОВ.

Корреспондентка — О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКОЙ.

Танзаччи — Ф.А. ПРОТОДЬЯКОВ.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурагчы сэл.

Карл Маркс уул, 28 "а". Телефоннарбыт:

редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: saragolob@mail.ru, сайт: saragolob.ru

E-mail: sanadon@gmail.ru, call: [+78007070000](tel:+78007070000)

оке бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционной-издательска

СИНЦЕВ Иван Петрович

3 күнүгүр баракан барыгытан ооккысн туурабыгытн, айым-
тар курутубн туура айымнн ооккысн.

Батта Акиелина Петровна,
купного Гавриил Александрович.

Сайт Сивцев Иван Петрович - спикер туроператоров, блогер

р Анастасия Петровна Неустроева, кэргэнигэр, оёлжүрүмчү,
Ильинскийн уураагынын жанында, Чурапчы уулуун

вагтары Сивцев Иван Петрович олохтон турсабытынан,

Сингапур, юни дөт юргүнчәр абулар Сингапур,
пар.

дүр түтэлиххэ уосаа Сивцев Иван Петрович олохтон
ылар, дьуестэригэр Ангелина Петровна Невстрелова,
Боня, үйбүлөһүн аары Чирковка дараага мэдээһинэ М.А. Нева

урьск, Ю.С. Карлашевский.

Тайгалыкх кунду сэрм, бастым, ашмийибит; Чуретил.

СЛЕПЦОВА Альбина Николаевна

Оу дымт, күүлү тутар 23 күнүз урун кырсан кырыгытпн
слектон туоравытпн аймектарыгар, бугор диконугар
пикиллик: күүлүз диконугар аймектарыгар

Нийтэд бэлчээг төрөөбүтгээр, кайшигтгээр,

Кутурзаньнын тюркчелер:

Нинигүсөнә ыарасан ыарылыттан сикотон туорабылыттан,
белтыгар, беларэ үлүрүбүт көлөдөһүрүлүн. Александрова

Нингуньцад, ийбигэр Могойн Нингуньцад, бигрээ тэрбүүтэрин дьао юргэтигээр "Амгуньмэтойга"

Билгә уңышлы дүгәләргә Н.В. Носов, А.Н. Гурьев, З.Н. Зварона, Е.Н. Гуткина.

- Тапталуучу бөлгө Снежана Алыба Никласовна
сүйлөткөн туурасыбыздын биринчи үлгүсүмүз дүйнөсүбүзгө

Августа Николаевна Николаевна оскутаны бичиргэ бүтэрбиг дохотторо.

[illegible]

Санга олох

Бүтээгдэхүүн сакаар: 39 31 113411

Тираж 1648.

холбооноо 24.03.2017 с. офсетка бичээтэннэ.

Хайнхат бэчээкээ бэрлиллэр графика: 8 ч 00 м. Бэчээкээ бэрлиллэр: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакцйональ-издательский холбооноо 24.03.2017 с. офсетта бэчээтлэннэ.

Авдырына: 6/66/0, Чурагч: эл, Карг Маркс уул, 26-а. Индекс: 64907, хаягт нэвдлээс үсгэ, олгохуунууд, чөлөөтгэ усна субуотарг татсар.

УЙГУ КЫЛАТ

"Чурашчы" ТХПК "Сага олох" хаймажаа ыйга биирдэ тахсар анал сыһыарылыта

ТЭРИЛТЭ СААСКЫ ТҮБҮКТЭРЭ

Улус нэгилсэннээс сайынны оир эт булууса угулан
наанылына. Кулун тутар 16 күнүгэр Тыя
наайыстыбатын министирстибэтин анал муньаба
орон таһаараанылар хас да сыллаах туруорууларын
ниттэн эти соботуокалааһына дотация көрүлүнэ.
Эһү этигэр — 70 солк, убанаба — 60 солк, сылгыга — 50
к. Быйыл күнүн тутуллуохтаах сүһү этэ милэтэ 400 солк
туоба. Убана ыйааһынтан керен биридди төбө 44 тыһ.
этэр 40 тыһ солк туруоба. Эти соботуокалааһына
дустуугар былырыыннытааба улахан былаан бэрилин.
Косператив дуогабардастыт тэрээһиннээх
наайыстыбалартан, бириддиһэн чааһынай дьонтон
туоба. Бу күнүгэрэ кэпэн дуогабардаһахтарын наада.
огабардаахтар эрэ туттарыахтара, дотациянан
аһаахтара.

Үүт сыяга 3,0 - 3,2 халбан-ньир. Хайхиахтаабы арыы аба үлэлзэн Мырылаттан үүт кинилэргэ таһыллар. Гудайдаабы ас-уөл комбинатыгар, Чурапчытаабы үүт буотугар күннэтэ үүтү тастарабыт. Арыы билигин чуллубат, цельномолочной бородуужууага үлэлибит. Иниэхэ үүтүгэ хаачыстыбагаах үүт туттарыллар улахан уоллаах. Хаачыстыбаны бэрэбизкалааһын-нэ лааннаах уонна былааннамматах соһучу бэрэбизкэлэр тыллаллар. Тутар пуун үлэһиттэрэ маһаха эмиз сүрүн лфомтолорун уураллар. Кирдэххэ бөлүөнтэн эбэтэр айбыт үүт тутуллубат. Эпбэх үүтү туттараа-ныларбыт күн ү-өрүү туттаралларын хаһааныытыттан олуттаран үлэзэбэтэр, оттон аһыйах үүтү туттараа-ныларга итинник тарыы табыгастаах. Санэпидстанция, ветеринарнай өвөлөнө үүт хаачыстыбатыгар былааннаах бэрэбизкэлэри ыыгаллар, хонтуруоллууллар. Муус устар 20 ыһылатыттан арыы сыахтар үлэлиэхтэрэ. Билигин муус ыраастааһына, муус угуута, өрөмүөн үлэлэрэ күктэнэн эрэллэр. Арыы сыахтарын үлэһиттэрэ бу күн-эргэ итарнай медицинсой көрүүдэри ааһахтаахтар. Бу ый үүтэ анал семинарыытыллыага.

Кооператив бордудукумтата, үттэн аһа-үөлз атыга мабатык барар. Улуус минн-воэи, Дьоруукайга баар саһыыннар былгааннарын топороллор. Соторуугаадыта н куоракка ытыллыбыт „Чураҕы күннэригэр“ хас да минэн атыы тэрилиннэ. Куорат дьоно хамабатык ыластылар. Бу күннэргэ Мииринэй куоракка атыллы ыахтара.

СҮҮРҮК СЫЛГЫЛАРБЫТЫН БЭЛЭМНИЙЛЭР

Мунных бийлэлтэ syllable сууруулэр
графисарын биэрэлтэ. Саяскы кэмтэ — 4 сууруу,
сайн — 13 сууруу, күлүн — 3 сууруу бийлэлтэ
былганнар. Иилэргэн улаханнара — „Маннары
соннууларыгар“, Ил Дархан бириингэр, Дербигэ,
„Лэпкүбогар“ сууруулэр.

Байгилуустууттар бийлжүүн туулж бут санаа
молондига 7 хрээс англис хой ханнах борусда сьлгы
кыстаага. Итигертэн Глория Блос дьон тыйы
соторутаагыла ажалан сана айсааны сьлдхалтар.
Сана-Люция, Сабрина, Мели Конн; Диллинджер,
Тускул, Байнал дьон загтаах сьлгылар туралтар.
Туруксара үчүтэй. Борусда сьлгылары таһынан Туман,
Эгөө дьон сага борусда агтары дьархсыйгылар. Ог
бурдук, алын да астар баалтар. Коопершинтан В.П.
Чигилнаров сьлгыарьслан күнөгэ
контуруолтаар. Витаминизация
кыгылар. Ити загтамыг
сүүрүүлэргэн „Манчаары
ооншууларыгар“, Ил Дархан
биринигэр кыгыкхара, алын да
сүүрүүлэргэ табыгастаагынаа, агтар
туруктарынтан корон
курэктэнигхтэро. Суол сабысыйлан
иннигэ Тулагыла ог бурдук илэргэн
күбитэргэ бьлээннаалтар.

Агтары тренер Дмитрий

Семенович Осипов даярыктыр. Василий Николасенич Брыгалов — жонэй, Аркадий Дмитриевич Петров, Андрей Егорович Сергеев көрүүтү-харайылыга, аһапылыга үлөтөгөтүр. Үлөтүр устулубуйа, агтар аһылыктары барын этетир. Магаайы илтирмина кушуга илтир хаамтараллар, сүүртүлүр. Соторутаагыла бусубут сылыгылар күрөктүрүр алар илтир элбөк массылыга сылыгы, сүүрүр сууларын дили тибитерон юбкиттерин, бу күлүктү ирирү-ирирү тонорон халпархай туруктаагы этетилер, көннөрөн оңторлорор быланнаахтар. Хамнастара быһаарылыбакаа, сити ыла илтир элбөк. Бу боспурус түргэник быһаарылыгылар туруораллар. Түбүктөк, олу элтирүктөк үлөтү сылыгы улактарга хамналы быһаара охсоллору илтир.

Агтары хамтара сүлдчиллэрин көрөхкө, сэргилэр, түүтүр-энтүрө ыраа. Сагалыы сиргитин быһа энтөкө туран, сүүрэр суолга эгэнэ тахсаллар! гар, кыйылы-хогуу кылаптаналларыгар бөсөрүккүт!

ИККИ БҮЙДААХ БЫЛААН АҢАРА ТОЛОРУЛУННА

		показатели за январь-февраль месяц 2017							показатели за февраль 2017						
Наслега	2016 план	План I - II	факт. I - II	разница от плана	выполн. в %	факт. 2016	2017 г.к 2016 г. (+,-)	в %	план февраль	факт фев- раль	разница от плана	выполн. в %	факт 2016	2017 г.к 2016 г. (+,-)	в %
Алагарская	342,40	5,4	18,4	13,04	341,5	15,7	2,71	117,22	4,6	13,7	9,07	297,3	10,43	3,24	131,09
Бахсытская	436,60	6,9	13,2	6,25	190,6	15,0	-1,84	87,72	5,9	9,1	3,21	154,3	9,04	0,06	100,68
Болтогинская	297,50	4,7	5,1	0,35	107,6	0,7	4,32	0,00	4,0	5,1	1,05	126,4	0,74	4,32	0,00
Болугурская	686,50	10,7	22,2	11,46	207,1	19,3	2,88	114,94	9,2	13,6	4,38	147,6	10,99	2,59	123,54
Арылахская	307,30	4,8	10,8	6,02	225,5	12,9	-2,11	83,66	4,1	6,0	1,87	145,7	7,83	-1,85	76,33
Кытанахская	247,00	3,8	9,0	5,22	237,3	8,4	0,62	107,43	3,3	6,3	2,95	189,5	5,06	1,20	123,70
Мугудайская	511,10	8,0	18,8	10,81	235,1	11,3	7,47	165,90	6,9	11,5	4,64	167,3	5,70	5,84	202,32
Ожулунская	584,20	9,1	19,1	9,98	209,7	9,9	9,22	193,61	7,8	12,5	4,68	160,0	6,81	5,67	183,28
Соловьевская	486,20	7,6	14,7	7,08	193,2	12,8	1,91	114,98	6,5	13,8	7,35	213,1	8,90	4,95	155,69
Сыланская	728,20	11,4	35,3	23,92	309,8	23,4	11,93	151,03	9,8	23,4	13,57	238,5	14,96	8,41	156,26
Телейская	304,90	4,8	13,8	9,05	288,5	8,9	4,98	156,14	4,1	8,9	4,76	216,2	5,73	3,13	154,67
Хадарская	368,50	5,7	8,7	3,01	152,8	4,2	4,51	207,12	4,9	5,8	0,90	118,3	2,41	3,39	240,56
Хатылынская	352,60	5,5	10,4	4,91	189,3	7,6	2,81	136,94	4,7	7,3	2,61	155,5	5,10	2,21	143,37
Хаяхсытская	290,60	4,5	9,4	4,86	207,9	5,3	4,04	176,14	3,9	6,5	2,56	165,7	3,18	3,29	203,56
Холтогинская	629,50	9,8	26,9	17,06	274,1	18,8	8,08	142,99	8,4	18,9	10,45	224,4	12,05	6,80	156,49
Чакырская	480,90	7,6	25,9	18,27	340,4	22,6	3,28	114,51	6,5	18,3	11,76	280,9	14,01	4,25	130,33
Чурапчинская	309,20	4,8	4,2	-0,62	87,0	3,3	0,88	126,61	4,1	2,7	-1,39	66,1	2,46	0,25	110,04
По уласу:	7363,20	115,10	265,77	150,67		200,1	65,68		98,70	183,12	84,42		125,38	57,74	

Бийишгы сылга улуус 7363,20 тонна үүтү софотуоникалыахтаах. Итинтэн тохсунньу—олунньу бйдарга 265,77 тонна ыанна. Былырбын тустаах кэмнэ 200 тонна ыаммыга. Олунньу бйга 98 тонна ыаннахтаагын 183 тоннанан толорулунна. Ити былырбынтыгааар 57,74 тоннанан улахан.

Ордух үчүгэйдик икки ыйдаах былааннарын 341,5 бырыһыан толорбут Алаһар, 340,4 бырыһыаны ситиспит Чакыр, 309,8 бырыһыаннаах Сыйаг, 288,5 бырыһыан көрдөрүүлөх Төлөй нэһиликтэртэ үлэлтэспилэр. Икки ыйдаах былааны Чурапчы нэһилиэгиттэн уратылар бары аһара толордулар.

ХАМАБАТЫК АТЫЫЛАСТЫЛАР

Соторутаабыта Дьокуускайга ытыгылыбыт Чурапчы улууһун күннэригэр „Чурапчы“ ТХПК бороһууксуйатын үс сиригэн атыылаастылар. Куорат олохтоохторо кооператив эттэн, үүтүн онотуктарын хамабатык атыылаастылар.

Хаартыскаҕа: Саха циркэтигэр Туйаара Евграфова, Ирина Климовская атыылыыр түгүннэра.

ТЭТТИК СОНУННАР

МААССАБАЙ ТӨРҮӨХ САБАЛАННА

Мындааайытаабы сүөһү итэр комплекскка турар боруода сүөһүлөр бу күннэргэ маассабайлык төрүүттэр. Барыта 59 ньырой-дөһиһэр. Ньыройдөр, ынахтар туруктара үчүтэй.

ГРАНТ ЫЛАРГА КЫТТАЛАР

Бу күннэргэ дэр фермердэри, дьыа-кэргэн фермаларын өйөөһүн программаларынан грантары анааһын барыһа. Дьыа-кэргэн граныгар 5 хаһаайыстыба сайаанка киллэриһиниттэн 4-дө ааһан, көмүскөһүннэ киллэриһиниттэр.

МОЛҮЙҮӨННӨӨХ ГРАНЫ ЫЛЛЫЛАР

Сылгы базаларын туттууга өрөспүүбүлүкэҕэ биридии молуйуөннөх граны ылыһа куонкурус биллэриһиниттэ. Өрөспүүбүлүкэҕэ сылгыһыттар күннэригэр ити граннар туттарыһыннылар. Билиһиттэн үс хаһаайыстыба тигистэ.

ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТЭЭБИ СЫЛГЫҤЫТТАР ТҮМСҮҮЛЭРИГЭР

Быйыл өрөспүүбүлүкэҕэ кулун тутар 21 күнүгэр, аан бастаан, сылгыһыттар күннэргэ бэллэ-тэннэ.

Сарсыарда бастаан сылгыһыттар парадтара буолла. Итиннэ улуустартан, Дьокуускай куораттан кылыһылар. Александр Васильевич Саввинов—Алгыстаах Өлөксөөн алгыс түһэрдэ. Сылгы тириитигэр онотулубут малларга уонна сылгыһыт туттар тэриллэригэр быһастаа-дьаарбанса тэрилиннэ.

ДьТХА ипподромугар сылгыһыттар күрэхтэргэ ытыгылыһа. Барыта 13 улуустан 17 хамаанда кыттыһы ылла. Чурапчы чыһин соторутаабыта улуустат киинигэр „Мааайы“ ипподромта буолбут сылгыһыттар күрэхтэрин кыайылыаҕа Төлөй нөһүлүгүн хамаандата көмүскөтө. Бастакы миэстэни Мэнэ-Ханалас улууһун бастакы хамаандата ылан МТЗ тыраахтар хаһаайыһынан буолла. Иккис Ньурба улууһа тахсан, хамаанда үс чилиэннэригэр хас биридиилэригэр саа туттарыһа. Үсүһү Мэнэ-Ханалас иккис хамаандата ылан, роторий от охсоруһан наҕараадаланылар. Билиги уолаттарбыт алгыс миэстэ буолулар. Сылгыһыттарга анаан төгүрүк остуол тэрилиннэ.

Киккэ Саха театрыгар сылгыһыттар күннэригэр аналаах үөрүүлөх муннаах буолла. Бастыҥ үлэһиттэргэ

наҕараадалар туттарыһыннылар. Чурапчы Чакырыттан „Байара“ бааһынай хаһаайыстыба сайаанка Н. Н. Григорьев „Грежданский килбиз“ бэллэһэн наҕараадаланна. Быйылгыттан Тэа хаһаайыстыбатын министриһиттэ „Сылгыны үөрдөн итинни сайыннарыһа киллэриһит кылаһтан иһин“ анал бэллэ олохтоото. Элбэх сыл сылгыһытаабыт, бу салаа сайдарыгар таһарыһаахтык үлэлэһит дьонно туттартааһылар.

Быйыл өрөспүүбүлүкэҕэ Ил Дархана 100 сылы турар базаны онорорго сорук туруорбу-

Болтоно, Константин Иванович Седалищев (Үрэх-Күөрэ), Роман Петрович Степанов („Ром“ бааһынай хаһаайыстыба – Уорҕа).

Грантары көрүү иккис түһүмэҕэ муус устарга ытыгылыһа. Итиннэ бары усулсубуйаһары толорон кытарбыт эрийилэр.

Мария САВВИНА, консультантальыр методическай киин үлэһиттэ.

та, грант олохтообута. Барыта ити граны ыларга 163 сылгыһыттан сайаанка киллэриһит. Ол эрэри тустаах ирдэһилэргэ эппиэттэбөккө—сметнай-бырайыактыыр докумуоннара ситэтэ суох, нолуоктарын төлөбөккө, о.д.а. ити сайаанкалаахтартан 22 киһи грант ылла. Чурапчыттан 19 киһи кыттыһыттан 3 сылгыһыт грантга тигистэ: Александр Николаевич Ефремов („Хосхоон“ бааһынай хаһаайыстыба –

АТЫРЫ ТАЛЫҤА СҮБЭЛЭР

соһоһостору туспа наардаан итиһилэр, итиннэ сыл аайы үөр атырларга буолуохтара дьыталан хааларылар. Ити талыһыттан 3 - 4 саастарыгар саамай талыһылар 1 - 2 соһоһос хаалар. Кинилэр үөргэ атырынан 4 - 5 саастарыгар анаан ытыллылар.

Үөр атырын сүүмэрдэһиннэ манньык көрдөрүүлэр туттуллылар. Атыр тас көрүнүнэн улахан, бөлөн унуохтаах, суон адалаах, кутт сыһааһаах, быһчыһылар үчүгэйдик сайдыбыт, апахтара суон уонна көнө, түөһэ кутт, тириитэ халыһ, хойуу уонна уһун түүһөх, уһун уонна хойуу быһыһаах, сизлэ, кутурута уһун, айаҕа-таныһа кыһ, кизн

харахтаах, уһун коһо тигистээх, бөһө туруору туйахтаах буолуохтаах. Тутта сылдьар быһыһынан атыр сылгы сытты-хотуу, кистиннэ дорбоһоннох, бэйэтин үөрүн көмүскүүр, кинилэри ыһааһа, үчүгэй мээрэһэһэһэ сирдэригэр сырыһыһылар буолуохтаах. Атыр бэйэтин үөрүн кытары хаанынан булааһа суох буолуохтаах.

Сылгы үөрүн сүүмэрдэһиннэ ман ыйын сааланьыһыгар ытыллылар. Эдэр атырларга 6-7 биһни, сиппиг үчүгэй атырларга 10 - 12 биһни, буһаһыһа аан бастаан барар тигистэ соһоһоско (үс саастаах) - 4 - 5 биһни сыһарылар. Кинилэр итичэ

аһааннаах биһлэргэ бэйэлэрин үчүгэй оттуларын көрдөрөһөрүннэ, биз аһаанна сыһыа эбэн иһиллэхтээх.

Сылгылары сүүмэрдэһиннэ үөрдэһиннэ бэс ыйын сатаһыгар бүтүөхтээх, саатарыһа хампааннаһа сааланьыһылар биһи да биз үөр тас оттугэр хаалыа суохтаах. Хас биридии биз биризмэһиннэ саатарыһылан хайдаан да буһуурун сылгыһыттар кэттэн көрөн, бэллэһэһэн иһиллэхтээхтэр, учу-оһа ыһааһаахтар.

„Саха сылгыта“ киһилэһиттэ.

Сылгыһыһы бэллэһэһэ Алексей С. ЛЕПЧОВ.

Сылгы итиһитин сайдыһыгар итиннэ саастаабы саатарыгар быһаарар суолтаны үөр атырларын сүүмэрдэһиннэ бириһилэр, кинилэри үчүгэйдик көрүүтэ харыйыһа улахан болгоһомто ууруллара эрийилэр.

Үчүгэй биһтэн уонна атыртан үөскөһөһө, тороһобут кулуну маннайы сайынныттан бэллэһин көрүүлэр. Кини сайдыһынан уонна сиппигин кэттэн көрөн үөрэттиһилэр. Итиннэ бэрээдэһиннэ сүүмэрдэһиннэ атыр